
Türkiye’de Demokrasi Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmalarda Eğilim: Bir İçerik Analizi Çalışması¹

Zafer KUŞ², Hamza YAKAR³

Geliş Tarihi: 29.06.2017

Kabul Tarihi: 02.12.2017

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışma, Türkiye’deki demokrasi eğitimi üzerine yapılmış araştırmaların sistematik olarak incelenmesine yönelik tematik içerik analizi çalışmasıdır. Türkiye’de de özellikle son yıllarda araştırmacılar tarafından, demokrasi eğitimi alanında yapılan araştırmaların sayısı hızla artmakta ve bu alan giderek önem kazanmaktadır. Alanyazında demokrasi eğitimi ile ilgili farklı boyutlarda yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları, makaleler ve bilimsel toplantılarda sunulan sözlü bildirimler yer almaktadır. Farklı çalışma alanları ile ilişkilendirilen demokrasi eğitimi konusundaki araştırmalarda, hangi eğilimlerin öne çıktığının belirlenmesi alanyazın açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de demokrasi eğitimi alanında yapılan araştırmaların analiz edilerek araştırmalardaki genel eğilimleri tespit etmektir. Araştırma kapsamında demokrasi eğitimi ile ilgili tez, makale ve bildirimler incelenmiştir. Demokrasi eğitimi ile ilgili çalışmalar iki araştırmacı tarafından belirlenen ölçütlere göre taranarak dosyalanmıştır. Verilerin analizinde araştırmacılar tarafından bir “kontrol formu” oluşturulmuştur. Dosyalanan kaynaklar kontrol formuna işlenerek verilerin sınıflandırılması yapılmıştır. Demokrasi eğitiminde araştırma eğilimlerini belirlemek amacıyla kontrol formundaki ölçütlere göre veriler analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda demokrasi eğitimi ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaların, ders programlarının hazırlanması ve güncellenmesi ile paralellik gösterdiği ve büyük çoğunluğunun Türkçe olarak yazıldığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Demokrasi, demokrasi eğitimi, içerik analizi, bilimsel yayın, araştırma konuları

---

¹ Bu çalışma, 6. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu’nda (04-06 Mayıs 2017/Eskişehir) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Ahi Evran Üniversitesi, e-mail: zaferkus@gmail.com

³ Ahi Evran Üniversitesi, e-mail: hmzyakar@gmail.com

Trends in Researches on Democracy Education in Turkey: A Content Analysis Study

---

Submitted by 29.06.2017

Accepted by 02.12.2017

Research Paper

Abstract

This study is a thematic content analysis study for the systematic study of the researches on democracy education in Turkey. There have been many studies in the field of democracy education by researchers especially in recent years, and this field is becoming increasingly important in Turkey. In various dimensions related to democracy education, master and doctoral thesis studies, articles and oral presentation presented at scientific meetings are made. It is important to determine which trends are coming forward in the researches on democracy education related to different study areas. The aim of this study is to analyze the researches conducted in the field of democracy education in Turkey separately and to determine the general tendencies in these researches. In the scope of the research, thesis, articles and presentation about democracy education were examined. Studies related to democracy education were filed according to the criteria determined by two researchers. In the analysis of the data, a "control form" was created by the researchers. Recording filed sources in the control form, classification of the data has been done. The data were analyzed according to the criteria in the control form to determine the research trends in democracy education. As a result of research, it is understood that the studies on democracy education in Turkey are in parallel with the preparation and updating of the curriculum and the majority of work has been written in Turkish.

Keywords: Democracy, democracy education, content analysis, scientific publication, research topics

Giriş

Siyasal bir sistem olarak ilk kez Antik Yunanda ortaya çıkıp uygulandığı düşünülen demokrasi, günümüzde birçok alanla (politika, yönetim, ekonomi, eğitim vb.) ilişkili olarak bütün dünyada en fazla tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu tartışmalar, farklı görüşlerin, yeni fikirlerin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiş dolayısıyla demokrasi kavramına yönelik bir tanım birliğine varılamamış ve onlarca farklı tanım ortaya çıkmıştır. Demokrasiye yönelik yapılan tanımlarda genellikle halkın yönetime egemen olması ve seçimlerde halkın kendi yöneticisini seçmesine vurgu yapılmaktadır. Ancak, demokrasi sadece seçimler aracılığıyla halkın yönetime egemen olması değil; bunun yanında katılımcıların, sosyal ve politik hayat ile ilgili kararları oluşturması, sürdürmesi ve değiştirebilmesidir (Biesta, 2007: 4). Demokrasi kavramı tanım olarak her ne kadar çeşitlilik gösterse de demokrasinin evrensel olarak kabul gören ortak ilkeleri söz konusudur. Bu ilkelerden bazıları milli egemenlik, seçme seçilme hakkı, özgürlük, eşitlik, hukukun üstünlüğüdür. Yani demokrasi sadece bir yönetim biçimi değil, günlük hayatta bireyin doğrudan yaşamını etkileyen bir süreçtir. Bu sürecin devam etmesi ise ona sahip çıkacak insanların yetişmesine bağlıdır. Demokrasi; demokrasiyi yerleştirecek, koruyacak ve güçlendirerek yaşatacak yurttaşların varlığı hâlinde güvencededir. Demokrasiye sahip çıkacak insanlardan oluşmayan toplumlarda demokrasi yaşayamaz ve kolaylıkla otokrasiye dönüşebilir. Her yönetim biçimi kendisini yaşatacak bireyler yetiştirmeyi hedefler. Demokrasi ile yönetilen toplumların da demokrasi eğitimi yoluyla demokrasiyi yaşatacak insanlar yetiştirmesi gerekir (Gülmez, 1994, s.7). Bu durum da demokrasi eğitimine duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır.

Çağdaş anlamda “demokrasi eğitimi” düşüncesinin John Dewey’in (1859-1952) düşünceleri ile başladığı söylenebilir. Dewey’e göre demokratik bir toplumda eğitimin iki temel gerekçesi

ve hedefi vardır. Bunlardan birincisi yönetim biçimi olarak demokrasiyle ilgilidir ve vatandaşların demokrasinin devamını sağlayacak temel bilgi ve becerilere sahip olmasını içerir. İkincisi ise yaşam biçimi olarak demokrasi ile ilgilidir (Dewey, 1996). Dewey'in bir arada yaşama biçimi olarak tanımladığı demokrasi de bu yaşam biçimine uygun bir eğitimi, yani demokratik eğitimi gerekli kılar (Dewey, 1996; 2010). Türk eğitim sistemi içerisinde de demokratik eğitim ve demokrasi eğitimini tesis edebilmek için ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bütün bu düzenlemelerdeki temel amaç, sosyal ve politik hayata aktif katılım sağlayabilen, toplumda faydalı bir rol alabilen, bireysel hak ve özgürlüklerini bilen, evrensel demokratik değerleri benimsemiş, çağdaş bireyler yetiştirmektir.

Demokrasi eğitimi denince çoğu insanın aklına hemen demokrasinin tarihinin, temel dayanaklarının öğretilmesi gelmektedir. Bu amaçla okul programlarına yeni dersler eklenmekte, mevcut derslerin içeriği değiştirilmektedir. Ancak şimdiye kadar yapılan araştırmalar göstermiştir ki bu yöndeki çalışmalardan istenen sonuç alınamamıştır. Demokrasi eğitimi açısından okulu etkili kılan en önemli unsur, bu eğitim örgütünün ortam özellikleridir. Okul ortamının yapısı, bireylerin demokratik kimlik kazanımlarına ve davranışa dönüştürülmesine etki eden en önemli faktörlerden biridir. Demokratik zemini oluşturan demokratik okul kültürü olmadan demokrasi ne kurulabilmekte ne de yaşayabilmektedir. Demokrasi eğitimi de, demokratik ortamlarda yapıldığı zaman etkilidir (Kuş, 2012). Levin'e (1998, ss.64-65) göre, demokratik okul yapısında olması gereken özelliklerden bazıları şunlardır:

- Okulda bulunan herkes okulda yapılacak uygulamalar hakkında yorum yapabilmelidir. Okuldaki her şey sorgulanmaya açık olmalı ve eğer sorunlar ikna edici ise

değişiklikler yapılabilirdir. Bu değişim sürecini oluşturmak için yapılacak tartişmalar demokratik bir şekilde yönlendirilmelidir.

- Farklı görüşlere saygı ve hoşgörü olmalı, başkalarının bakış açısını anlamaya istekli olunmalı ve biz yanlışken başkalarının doğru olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Okul yapısının içerisindeki herkes yalnızca hoşgörü göstermek değil aynı zamanda okulda katılımın da sağlanması için etkin olarak çalışmalıdır.
- Okul, farklılıklara saygı duyarken topluluk ve dayanışma bilincini yapılandırmayı başarmalıdır.

Demokratik okul ortamındaki bu uygulamalar aracılığıyla demokratik değerler öğrencilere benimsetilebilir. İlgili alanyazında, adalet, özgürlük, eşitlik, hoşgörü, dürüstlük, işbirliği, zgven, sorumluluk, farklılıkları kabul etme, barış demokrasi ile ilgili temel değerler olarak ifade edilmektedir. Bütün bu demokratik değerlerin öğrencilere kazandırılması için demokrasi eğitiminin gerekliliği ve zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim demokrasi eğitimi ile ilgili yapılan pek çok uluslararası çalışmada demokratik eğitimin gerekliliği üzerinde durulmaktadır (Apple ve Beane, 1995; Biesta, 2007; Crick, 1998; Edward, Giacomo ve Andrei, 2006; Farrell, 1998, Gerzon, 1997; Lipset, 1959; Torney-Purta, Lehmann, Oswald ve Schulz, 2001). Benzer şekilde Türkiye’de de yapılan pek çok çalışma ve yasal düzenlemeler demokrasi eğitiminin gerekliliğini vurgulamaktadır (Büyükdüvenci, 1990; Büyükkaragöz, 1990; Demirbolat, 1997; Gülmez, 1994; Kepenekçi, 2003; Kıncal ve Işık, 2003; Kuş, 2012; MEB, 1973).

Demokrasi eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların yurt dışında uzun yıllardır yapıldığı bilinmektedir. Ülkemizde ise özellikle 2000’li yıllardan sonra bu alandaki çalışmaların hızla

arttığı görülmektedir. Ancak demokrasi eğitiminin ilerleyerek devam ettirilebilmesi ve demokratik eğitim ortamlarının oluşturulması için hiç şüphesiz bu çalışmaların artarak devam ettirilmesi gerekmektedir. Mevcut çalışmaların sonuçlarının değerlendirilmesi ve uygulamaya yönelik tedbirlerin alınması, çalışmaların kapsam ve odaklarının neler olduğu, hangi eğilimlerin öne çıkıp hangi unsurlarının göz ardı edildiğinin bilinmesi, eğitim politikalarının şekillenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yapılan bu çalışma, Türkiye’de demokrasi eğitimi ile ilgili son yıllarda yapılmış araştırmaların sistematik incelenmesine yönelik bir içerik analizi çalışmasıdır. Bu çalışmayla, Türkiye’de demokrasi eğitimi ile ilgili yapılmış birbirinden bağımsız çalışmaların genel bir görünümü sağlanmış olacak ve mevcut çalışmaların dışında farklı yönleriyle demokrasi eğitiminin çalışılmasına yardımcı olacağına inanılmaktadır. Türkiye’de demokrasi eğitimi alanında yapılan araştırmaların genel eğilimleri tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada, şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Türkiye’de demokrasi eğitimi araştırmalarının yayın türüne göre dağılımı nasıldır?
- Türkiye’de demokrasi eğitimi alanında yapılan araştırmaların yıllara ve yayım diline göre dağılımı nasıldır?
- Demokrasi eğitimi alanında yapılan araştırmalarda kullanılan araştırma yöntemleri nelerdir?
- Türkiye’de demokrasi eğitimi araştırmalarının veri toplama araçları nelerdir?
- Örneklem türü ve örneklem büyüklüğüne göre Türkiye’de demokrasi eğitimi araştırmaları nasıl şekillenmektedir?
- Araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntemleri nelerdir?
- Demokrasi eğitiminde, ağırlıklı olarak çalışılan konular nelerdir?

- Demokrasi eğitimi ile ilgili çalışmalar hangi konularla ilişkilendirilmektedir?

Yöntem

Bu çalışma, Türkiye’deki demokrasi eğitimi üzerine yapılmış araştırmaların sistematik olarak incelenmesine yönelik tematik içerik analizi çalışmasıdır. Tematik içerik analizi, belli bir konu üzerinde yapılmış olan araştırmaların temalar veya belli çerçeve dâhilinde, eleştirel bakış açısıyla incelenmesi ve yorumlanmasıdır. Bu yöntemle odaklanılan konunun bütüncül bir bakış açısıyla ve derinlemesine incelenmesi yapılır. Tematik içerik analizi ile seçilen araştırma konularının eğilimlerinin ve öncelikli alanlarının neler olduğu belirlenebilir (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Çalışmanın Kapsamı

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar, 2007–2017 yılları arasında Türkiye’de “demokrasi eğitimi” ile ilgili yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri, bilimsel toplantılarda sunulan sözlü bildirimler ve hakemli, bilimsel dergilerde yayınlanmış makalelerden oluşmaktadır.

Demokrasi eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların eğilimleri belirlemek amacıyla tez, makale ve bildirimler belirlenen ölçütlere göre incelenmiştir. Demokrasi eğitimi ile ilgili tezler, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden indirilmiştir. Ulaşılan tezler, yüksek lisans ve doktora olmak üzere türlerine ayrılarak tasnif edilmiştir. Demokrasi eğitimi ile ilgili makaleler taranırken iki temel ölçüt dikkate alınmıştır. Bunlardan birincisi, çalışma alanı Türkiye olan, Türkçe yazılan ve ULAKBİM veri tabanında taranan dergilerde yayımlanan makalelerin incelenmesidir. İkincisi ise, çalışma alanı Türkiye olan, yabancı dilde yazılan ve ERIC veri tabanında taranan dergilerde yayımlanan makalelerin incelenmesidir. Demokrasi eğitimi ile ilgili bildirimler son on yılda bilimsel toplantılarda sunulan bildirimleri kapsamaktadır.

Araştırmaya dâhil edilecek çalışmalar belirlenirken çalışmaya konu olan örneklemin Türkiye sınırları içerisinde olması ve Türk araştırmacılar tarafından yürütülmüş makale, tez ve bildiri çalışması olması şartları aranmıştır. Erişime açık olmayan ya da tam metnine ulaşılamayan çalışmalar araştırma dışında tutulmuştur.

Verilerin Kodlanması

Demokrasi eğitimi ile ilgili çalışmalar iki araştırmacı tarafından belirlenen ölçütlere göre taranarak dosyalanmıştır. Dosyalandıran çalışmalar araştırmacılar tarafından okunarak kayıt altına alınmıştır. Araştırma soruları doğrultusunda bir matris oluşturulmuştur. Matris oluşturulurken benzer çalışmalardaki matrisler incelenmiştir. Oluşturulan matriste; yazar adı, yayın türü, yayın dili, yayın yılı, yöntem, desen, veri toplama araçları, örneklem türü, örneklem büyüklüğü, veri analiz yöntemi, araştırma konuları, ilişkilendirme, amaç ifadesi ve genel sonuç başlıklarına yer verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Veri Toplama Sürecinde Kullanılan Matris Örneği

Yazar Adı	Yayın Türü	Yayın Dili	Yayın Yılı	Yöntem	Desen	Veri Toplama Araçları	Örneklem Türü	Örneklem Büyüklüğü	Veri Analizi	Araştırma Konuları	İlişkilendirme	Araştırmanın Amacı	Genel Sonuç
H. ER, F. Ünal	Bildiri	Türkçe	2014	Nice1	Tarama	Bilgi Formu	Öğrenci	100-250 Arası 51-100	Betimsel	Algı	Üstün yetenekli çocuklar	Üstün yetenekli öğrencilerin demokrasiye ilişkin görsel algılarını incelemek.	Üstün yetenekli öğrencilerde demokrasi algısının, 5. sınıfta daha çok seçimle ilgili olduğu, tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Demokrasi eğitimi ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalar tezler, makaleler ve bildirimleri kapsayan üç farklı yayın türünde olmak üzere bu çalışmada, toplam 93 çalışmanın analizi yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen matriste, araştırmaların genel özellikleri içerik analizi ile tekrar tekrar incelenmiş, araştırmaların konuları ve ilişkilendirilen boyutlar kodlanarak temalar oluşturulmuştur. Kodlama matrisindeki bilgiler, çalışmanın genel özelliklerini belirlemek üzere seçilmiştir. İlk olarak ilgili alan yazına bağlı kalınarak, kodlar belirlenmiş sonra makaleler incelendikçe, bu kodlar geliştirilmiş ve değiştirilmiştir. Kodlar daha sonra kategorilere ayrılmış ve temalar altında toplanmıştır. Bu kodlama süreci, araştırmaların tekrar gözden geçirilmesi ile son şeklini almıştır. Kodlamalar yapılırken herhangi bir hata karışması olasılığına karşı, araştırma kapsamında incelenen çalışmalar uzun bir süre zarfında incelenmiştir. Kodlamaların güvenilir olması için aradan yaklaşık bir ay geçtikten sonra araştırmacılar analizleri tekrar yapmış, kodlamaların birbiri ile büyük oranda tutarlı olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak araştırma konusu olarak demokrasi eğitimi alanındaki çalışmalar dokuz ve ayrıca ilişkilendirilen konular olarak ise 14 tema altında toplanmıştır. Araştırma, 2007-2017 yılları arasında yapılan demokrasi eğitimi ile ilgili tez, makale ve bildirimlerle sınırlıdır.

Bulgular

Demokrasi eğitim alanında Türkiye’de yapılan araştırmalar çeşitli açılardan incelenmiş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 2

Demokrasi Eğitimi Araştırmalarının Yayın Türüne Göre Dağılımı

Yayın Türü	n	%
-------------------	----------	----------

Yüksek lisans	17	18
Doktora	6	6
Makale	46	50
Bildiri	24	26
Toplam	93	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi demokrasi eğitimi alanında yapılan çalışmalar, en yüksek oranda araştırma makalesi (%50) ve bildirimler (%26), en az oranda ise (% 6) doktora tezinden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere çalışmaların yarısı makalelerden oluşmaktadır.

Tablo 3

Demokrasi Eğitimi Yayınlarının Yayın Dili Dağılımı

Yayın Dili	n	%
Türkçe	73	78
İngilizce	20	22
Toplam	93	100

Tablo 3’ten anlaşıldığı gibi demokrasi eğitimi konusundaki çalışmaların büyük çoğunluğu Türkçe (%78) olarak hazırlanmıştır. Buna karşın demokrasi eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların çok azının İngilizce (%22) olarak yazıldığı görülmektedir.

Tablo 4

Demokrasi Eğitimi İle İlgili Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yayın Yılı	n	%
2007	3	3
2008	2	2
2009	6	6
2010	8	9
2011	2	2
2012	6	6
2013	21	23
2014	20	22
2015	12	13

2016	13	14
Toplam	93	100

Tablo 4’te görüldüğü gibi demokrasi eğitimi ile ilgili çalışmaların 2007-2016 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Yıllara göre değerlendirildiğinde, demokrasi eğitimi ile ilgili çalışmaların en fazla 2013 (%23) ve 2014 (%22) yıllarında, en az çalışmanın ise 2008 (%2) ve 2011 (%2) yıllarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Demokrasi eğitimi ile ilgili çalışmaların yarısından fazlasının son dört yılda yapıldığı görülmektedir.

Tablo 5

Araştırmacıların Kullandıkları Araştırma Yöntemleri

Araştırma Yöntemi	n	%
Nitel	26	28
Nitel	48	52
Karma	19	20
Toplam	93	100

Tablo 5’te demokrasi eğitimi konusunda yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine göre değerlendirilmesi yapılmıştır. Buna göre yapılan çalışmaların yarısından biraz fazlasında nitel yöntemlerin (%52) kullanıldığı, en az oranda ise karma yöntemlerin (%20) kullanıldığı anlaşılmaktadır. Nitel yöntemlerin kullanıldığı çalışmaların oranı ise %28’dir. Demokrasi eğitimi konusunda yapılan çalışmalarda nitel yöntemlerin baskın olması dikkat çekmektedir.

Tablo 6

Demokrasi Eğitimi ile İlgili Çalışmaların Yöntembilime (Araştırma Deseni) Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	n	%
Betimsel	25	26
Durum	39	37
Tarama	22	24
Deneysel	6	5

Olgubilim	3	3
Toplam	93	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi demokrasi eğitimi konusunda yapılan çalışmalarda, büyük oranda durum (%37) ve betimsel (%26) desenlerin tercih edildiği, en az oranda deneysel (%5) ve olgubilim (%3) desenlerinin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Tarama deseninin kullanıldığı çalışmaların oranının ise %24 olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Demokrasi Eğitimi İle İlgili Çalışmaların Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

Veri Toplama Aracı	n	%
Bilgi formu	22	24
Anket	14	15
Görüşme	14	15
Tutum ölçeği	10	11
Anket ve görüşme	6	7
Tutum ölçeği ve görüşme	6	7
Görüşme ve gözlem	5	5
Derleme	4	4
Bilgi formu ve görüşme	2	2
Görüşme ve başarı testi	2	2
Görüşme, gözlem ve tutum ölçeği	2	2
Başarı testi	1	1
Anket ve bilgi formu	1	1
Tutum ölçeği ve bilgi formu	1	1
Başarı testi ve tutum ölçeği	1	1
Başarı testi ve çalışma kâğıdı	1	1
Anket, görüşme ve bilgi formu	1	1
Toplam	93	100

Tablo 7’ye göre, demokrasi eğitimi konusunda yapılan çalışmalar veri toplama aracı boyutunda incelendiğinde üç farklı özellikte çalışmaların ortaya çıktığı görülmektedir. Buna göre; *tek veri toplama aracının* kullanıldığı çalışmalar, *iki farklı veri toplama aracının* kullanıldığı çalışmalar ve *üç farklı veri toplama aracının* kullanıldığı çalışmalar yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak demokrasi eğitimi çalışmalarında en yüksek oranda bilgi formu

(%24), anket (%15) ve görüşme formunun (%15) kullanıldığı; en az oranda ise derleme (%4) ve başarı testinin (%1) kullanıldığı anlaşılmaktadır. Demokrasi eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda, veri toplama aracı çeşitlemesi yapıldıkça çalışmaların oranının da azaldığı dikkat çekmektedir. Yapılan 25 çalışmada “iki farklı veri aracının” kullanıldığı ve bu çalışmalarda görüşme formunun yoğun olarak tercih edildiği dikkat çekmektedir. Demokrasi eğitimiyle ilgili üç çalışmada ise “üç farklı veri toplama aracının” birlikte kullanıldığı ve bunlarda da görüşmenin baskın olduğu görülmektedir. Veri toplama aracı olarak dikkat çeken diğer önemli bir husus, *gözlemin* tek başına veri toplama aracı olarak hiçbir çalışmada kullanılmamış olması ve yalnızca iki çalışmada görüşme ve tutum ölçeği ile birlikte kullanılmış olmasıdır.

Tablo 8

Demokrasi Eğitimi İle İlgili Çalışmaların Örneklem Türüne Göre Dağılımı

Örneklem Türü	n	%
Öğrenci	34	36,6
Öğretmen	18	19,4
Doküman	22	23,7
Öğretmen adayı	4	4,3
Öğrenci ve öğretmen	8	8,6
Öğretmen ve okul yöneticisi	2	2,2
Öğrenci, Öğretmen ve Okul yöneticisi	3	3,2
Öğrenci, öğretmen ve doküman	2	2,2
Toplam	93	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi, demokrasi eğitimine yönelik yapılan çalışmaların örneklem türünde üç farklı özellikte durumun öne çıktığı anlaşılmaktadır. Buna göre, “tekli örneklemin” kullanıldığı çalışmalarda çalışma grubu olarak öğrenci, öğretmen, öğretmen adayı ve dokümanlar tercih edilmiştir. “İkili örneklem” grubunun kullandığı çalışmalarda, öğrenci-öğretmen ve öğretmen-yöneticinin birlikte tercih edildiği görülmektedir. “Üçlü örneklem” türünün kullanıldığı çalışmalarda ise öğretmen, öğrenci, yönetici ve dokümanlar farklı

kombinasyonlarda çalışma grubu olarak tercih edilmiştir. Örneklem türüne göre demokrasi eğitimi çalışmalarında, en fazla öğrenci (%36,6) ve doküman (%23,7), en az ise ikili örneklem türlerinden olan öğretmen-okul yöneticisi (%2,2) ve üçlü örneklem türlerinden olan öğrenci-öğretmen-doküman (%2,2) çalışma örneklemini olarak tercih edilmiştir.

Tablo 9

Araştırmacıların Sıklıkla Kullandıkları Örneklem Büyüklükleri

Örneklem Büyüklüğü	n	%
0-50	24	25
51-100	12	13
100-250	10	11
251-500	14	15
500-1000	8	9
1000+	5	5
Teorik	10	11
Doküman	10	11
Toplam	93	100

Tablo 9'da demokrasi eğitimine yönelik yapılan çalışmalarda kullanılan örneklemin büyüklükleri gösterilmiştir. Buna göre, örneklem büyüklüğü olarak en fazla 0-50 aralığında (%25) ve 251-500 aralığında (%15), en az ise 500-1000 aralığında (%9) ve 1000 üzeri (%5) örneklem türlerinin tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 10

Araştırmacıların Sıklıkla Kullandıkları Veri Analiz Yöntemleri

Veri Analiz Yöntemleri	n	%
Betimsel (aritmetik ortalama, yüzde frekans)	10	11
Kestirimsel (t testi, Anova, korelasyon vb.)	20	22
Nitel (betimsel, içerik)	44	47
Kestirimsel ve nitel	19	20
Toplam	93	100

Tablo 10 incelendiğinde, demokrasi eğitimi alanında yapılan çalışmalarda, veri analiz yöntemi olarak en fazla nitel (%47) ve kestirimsel (%22), en az ise betimsel (%11) yöntemler tercih edilmiştir. Demokrasi eğitimi alanında yapılan çalışmaların veri analiz yöntemleri incelendiğinde, iki farklı özellik dikkati çekmektedir. Bunlar, ilk olarak tek veri analiz yönteminin kullanıldığı çalışmalar (%80) ve ikinci olarak ise iki farklı veri analiz yönteminin (%20) kullanıldığı çalışmalardır. İki farklı analiz yönteminin kullanıldığı çalışmalarda nitel-betimsel ve betimsel-kestirimsel analiz yöntemlerinin birlikte kullanıldığı çalışmaya rastlanmamıştır.

Tablo 11

Demokrasi Eğitiminde Sıklıkla Çalışılan Konuların Dağılımı

Konuların Dağılımı	n	%
Görüş	27	29
Algı	22	24
Doküman	19	20
Tutum	10	11
Farkındalık	7	8
Bilgi	2	2
Beceri	2	2
Davranış	2	2
Diğer	2	2
Toplam	93	100

Tablo 11’de demokrasi eğitiminde yoğun olarak çalışılan konuların oransal dağılımı gösterilmiştir. Buna göre; demokrasi eğitimi çalışmalarında en fazla görüş (%29), algı (%24) ve doküman (%20), en az ise diğer (%2), beceri (%2) ve davranış (%2) konuları çalışılmıştır. Demokrasi eğitimine yönelik yapılan çalışmalarda; bilgi (%2), farkındalık (%8) ve tutum (%11) konularının diğer konulara oranla çok fazla çalışılmadığı görülmektedir. Demokrasi eğitiminde konu olarak beceri ve davranış boyutunun çok fazla çalışılmaması, dikkati çeken önemli bir eksikliklerdir.

Tablo 12

Demokrasi Eğitimi İle İlgili Çalışmaların İlişkilendirilmesi

İlişkilendirme	n	%
Vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi	31	33
Sosyal bilgiler	16	17
Değerler	11	12
Okul meclisleri projesi	8	9
İnsan hakları	5	5
Üstün yetenekliler	4	4
Öğretmen	4	4
Eğitim ortamı	3	3
Uluslararası karşılaştırma	3	3
Çevre	1	1
Tarih	1	1
Matematik	1	1
Dijital ortam	1	1
Diğer (sivil toplum, Din kültürü, Okul Kültürü, Katılım)	4	4
Toplam	93	100

Tablo 12’de demokrasi eğitimi konusunun hangi konularla ilişkilendirildiği gösterilmiştir. Buna göre, demokrasi eğitimi en fazla vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi (%33), sosyal bilgiler (%17) ve değerler (%12) konularıyla ilişkilendirilerek çalışılmıştır. Okul meclisleri projesi ile ilişkilendirilen çalışmaların mevcudiyeti dikkat çekmektedir. Buna karşın demokrasi eğitimi, en az çevre (%1), tarih (%1) ve dijital ortam (%1) konularıyla ilişkilendirilmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, demokrasi eğitimi alanında Türkiye’de yapılan araştırmalar çeşitli açılardan incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın dikkate değer sonuçlarının başında, demokrasi eğitimi ile ilgili çalışmaların özellikle 2012 yılı sonrası hissedilir derecede artması gelmektedir. Demokrasi eğitimi ile ilgili

Türkiye’de yapılan çalışmaların ders programlarının hazırlanması ve güncellenmesi ile paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Programlarda, insan hakları ve demokrasi eğitimi yönelik dersler incelendiğinde, "Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi" adı ile yer alan dersin 2012 yılında hazırlanan taslak çizelgede "İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi” dersi olarak değiştirildiği görülmektedir. 2013 yılında programda ilkokulların 4.sınıfında “İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi” dersinin yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersinin 2012 yılından itibaren zorunlu ders olması ile birlikte bu alanda yapılan çalışmalarda artış olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye’de demokrasi eğitimi konusundaki çalışmaların büyük çoğunluğu Türkçe olarak hazırlanmıştır. İngilizce hazırlanan çalışmalara bakıldığında ise demokrasi eğitiminin en fazla vatandaşlık ve demokrasi eğitimi (Doğanay, 2010; Dünder, 2012; Günel ve Pehlivan, 2015; Kuş ve Çetin, 2014; Oral, 2008; Şeker ve Topsakal, 2011) ve Sosyal Bilgiler (Çiftçi, 2013; Eker ve İncirci, 2016; Ersoy, 2014; Kiroğlu, 2013; Tonga, 2014) dersleri ile ilişkilendirildiği dikkat çekmektedir. Araştırma türlerine göre yayın dili incelendiğinde, demokrasi eğitimi ile ilgili makale, tez ve bildiri çalışmalarının büyük çoğunluğunun Türkçe hazırlandığı görülmektedir. İngilizce olarak hazırlanan çalışmalarının tamamının araştırma makalesi olması ve diğer yayın türlerinin Türkçe olarak hazırlanmış olması dikkat çekicidir.

Türkiye’de demokrasi eğitimi alanında yapılan çalışmalar, en yüksek oranda araştırma makalesine dayanmaktadır. Lisansüstü düzeyde, özellikle doktora düzeyinde yapılan çalışmaların ise sayıca daha sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda; ders kitabı ve öğretim programında küresel eğitim temalarının nasıl şekillendirildiği (Günel ve Pehlivan, 2015), demokrasi eğitiminin masallar aracılığıyla öğretilmesinin önemli olduğu (Yiğit ve Kesmeçi, 2015), Türkçe ders kitaplarındaki hak ve özgürlükler temasının demokrasi eğitimi

açısından öne çıkartıldığı (Kılınç ve Tunçbilek, 2012), demokratik okul kültürüyle ilgili kavramsal bir çerçevenin sunulması gerektiği (Şişman, Güleş ve Dönmez, 2010), demokrasi eğitiminin gerekliliği (Şahin, 2009) ve iki evrensel dil olan insan hakları ve müziğin birbirlerine destek vererek birlikte çalışmaları gerektiği (Çuhadar, 2008) vurgulanmıştır.

Demokrasi eğitimi konusunda yapılan çalışmaların araştırma yöntemlerine bakıldığında, yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda nitel yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. Bu durumun temel nedeni nitel araştırmaların doğasına uygun olarak daha açıklayıcı, detaylı ve derinlemesine bilgilere ulaşma isteği (Yıldırım ve Şimşek, 2010) olabilir. Ancak tek bir yönteme bağlı araştırma desenin oluşturulması araştırma sonuçlarının sosyal gerçekliği ne kadar yansıttığını tartışmalı duruma getirmektedir. Denzin (1989, Akt. Türnüklü, 2001) aynı sosyal olguyu sorgulamak için farklı araştırma yöntem ve tekniklerinin bileşimini önermektedir. Aynı araştırma sorusu olabildiğince farklı yöntemsel açılardan sorgulandığı takdirde tek bir yönteme, tekniğe, ölçüme ve ölçme aracına bağlı olarak elde edilen bilginin sınırlılıklarının, yanlılığının ve dezavantajlarının ortadan kaldırılacağını belirtmektedir. Oysa bu çalışma sonuçları göstermiştir ki incelenen araştırmalar içerisinde en az oranda ise karma yöntemler kullanılmıştır.

Çalışmaların araştırma desenine bakıldığında ise büyük oranda durum ve betimsel desenlerin tercih edildiği, en az oranda deneysel ve olgubilim desenlerinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Çalışmalarda nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesinden dolayı örneklem büyüklüğü genel olarak 50'nin altında kalmaktadır. Nicel araştırmalarda ise örneklem büyüklüğünün ağırlıklı olarak 500 kişiden az olduğu tespit edilmiştir. 1000 kişinin üzerindeki örneklem sayıları ise oldukça azdır. Dokuman inceleme gibi araştırmalarda herhangi bir uygulama yapılmadığı için bu tür çalışmalarda örneklem "teorik çalışma" olarak

sınıflandırılmıştır. Demokrasi eğitimi alanında yapılan çalışmalarda, veri analiz yöntemleri olarak nicel araştırmalarda genel olarak betimsel ve kestirimsel analizlerin benimsendiği; nitel araştırmalarda ise genel olarak betimsel, bununla birlikte içerik analizinin de yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Demokrasi eğitimi konusunda yapılan çalışmaların veri toplama araçlarına bakıldığında ise bazı araştırmalarda tek, bazılarında ise birden fazla veri toplama aracı kullanıldığı görülmektedir. Nitel araştırmalar içerisinde yer alan doküman incelemelerinde, genel olarak bilgi formunun kullanıldığı, mülakatlarda ise yarı yapılandırılmış görüşme formunun kullanıldığı tespit edilmiştir. Nicel araştırmalarda ise genel olarak anket ve tutum ölçekleri kullanılmıştır. Karma deseninde yapılan araştırmalarda ise birden fazla veri toplama aracının kullanıldığı görülmektedir. Ancak bu tür karma desende planlanan çalışmaların sayısının ise daha sınırlı olduğu görülmüştür. Örneğin gözleme ilişkin kullanılan veri toplama araçlarının sayısı oldukça azdır. Birden fazla veri toplama araçlarının birlikte kullanıldığı çalışmalar incelendiğinde, en fazla görüşmenin diğer veri toplama araçlarıyla birlikte tercih edildiği belirlenmiştir.

Demokrasi eğitimine yönelik yapılan çalışmaların örneklemelerinde ağırlıklı olarak öğrenci ve öğretmenlerin yer aldığı görülmektedir. Daha sonra ise en fazla tercih edilen çalışma grubunu dokümanlar oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, okul yöneticileri ve öğretmen adaylarının oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Bazı araştırmalarda ise birden fazla örneklem grubunun yer aldığı görülmektedir. Genel olarak yapılan çalışmalar incelendiğinde, örneklem çeşitliliği arttıkça araştırma sayılarının da azaldığı görülmektedir. Yani, Türkiye’de demokrasi eğitimi çalışmalarında, tekli örneklem gruplarının daha fazla tercih edildiği belirlenmiştir. Çetinkaya ve Kıncal’a (2015) göre, demokrasi eğitiminin başarılı bir şekilde yürütülebilmesi

aile, okul yönetimi ve öğrencilerin işbirliği içinde olmasına bağlıdır. Fakat örneklem türü olarak “velilerin” ve “akademisyenlerin” incelenen çalışmalarda kullanılmaması, dikkat çeken önemli bir eksikliktir. Demokratik bir çevrenin gelişmesinde okulların yanı sıra aile ve toplum içerisinde öğrencilere sunulan demokratik çevre, önemli bir yere sahiptir (Kuş, 2014). Bu yönüyle değerlendirildiğinde, incelenen çalışmalarda veli ve toplumun diğer unsurlarının çok fazla örneklem grubu olarak kullanılmaması, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Oysa demokrasi eğitimi sadece okullar ve programlar meselesi değildir; aile ortamı, iş yeri, siyasal kurumlar, kitle iletişim araçlarını da ilgilendirir (Kuş, 2012). Bütün bunlar demokrasi eğitiminde önemli bileşenlerdir.

Demokrasi eğitimi ile ilgili doküman incelemesine dayalı çalışmaların 2012 yılından sonra yapılmış olması öne çıkan diğer bir özelliktir. Bu kapsamda, doküman olarak incelenen çalışmalarda bilimsel kitap, ders kitabı, öğretim programı, Milli Eğitim Şura kararları ve yükseköğretim lisans dersleri ağırlık kazanmaktadır. İncelenen ders kitaplarında, vatandaşlık ve demokrasi eğitimi kitabı ile sosyal bilgiler ders kitapları öne çıkmaktadır. Bunu yanı sıra, diğer kademelerdeki farklı ders kitaplarının ve öğretim programlarının demokrasi eğitimi kapsamında ele alınmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, sadece bir çalışmada Ali Fuad Başgil’in “Demokrasi Yolunda” isimli kitabı, demokrasi eğitimi bağlamında irdelenmiştir.

Demokrasi eğitimi konusunun hangi konularla ilişkilendirildiğine bakıldığında, en fazla vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi, sosyal bilgiler dersi ve değerler ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Buna karşın demokrasi eğitimi, en az çevre, tarih ve dijital ortam konularıyla ilişkilendirilmiştir. Demokrasi eğitiminin insan hakları, üstün yetenekliler, dijital ortam ve eğitim ortamları gibi konularla çok fazla ilişkilendirilmemesi dikkat çekmektedir. Buna karşın günümüzde gençler, genellikle interaktif bilgi teknolojileri tarafından sağlanan dostluklar,

akran ilişkileri ve ince sosyal bağlarla kurulan veya sürdürülen toplumsal eylemlere katılımı incelemektedir. Dijital ortamlar sadece iletişim, eğlence ve alışveriş dünyasından oluşmamaktadır. Artık günümüzde demokrasinin gelişiminde de çok önemli bir rol üstlenmiş durumdadır. Dijitalleşme ile birlikte hayatın bütün alanlarında bir dönüşüm yaşanmaya başlanmış, demokrasi ve demokratik hayat da bu dönüşümün bir parçası olmuştur (Bennett, 2008).

Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi arasında 13 Ocak 2004 tarihinde imzalanan bir protokolle “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” uygulamaya geçirilerek, öğretim programlarında yer alan demokrasi eğitime yönelik kazanımların desteklenmesi hedeflenmiştir. 2003-2004 eğitim-öğretim yılında, ülke genelinde toplam 300 okulda pilot uygulaması yapılan proje, 2004-2005 öğretim yılından itibaren tüm ilköğretim ve ortaöğretim okullarında uygulamaya geçirilmiştir (Kıncal ve Uygun, 2006). Özellikle “demokrasi eğitimi ve okul meclisleri projesi” ile demokrasi eğitimi alanına bir ilgi olmuş, bu projeye birlikte belli bir zaman aralığında yapılan araştırmalarda demokrasi eğitimi, yoğun olarak okul meclisleri projesiyle ilişkilendirilmiştir.

Demokrasi eğitimi çalışmalarının konu dağılımlarına bakıldığında, en fazla görüş ve algıların tespit edildiği daha sonra ise dokümanların incelendiği görülmüştür. Demokrasi eğitiminde konu olarak beceri ve davranış boyutunun sınırlı olduğu görülmektedir. Demokrasi eğitiminin temel becerileri adalet, arkadaşlık, ahlak eğitimi, sorumluluk duygusu, kendine güven olarak belirtilmektedir (Binbaşıoğlu, 2000). Demokrasi eğitiminin odağındaki bu beceriler, bireyin toplum içerisindeki rolünü belirlemede etkili iken, yapılan çalışmalarda, demokrasi eğitiminin beceri ve davranışlar boyutunun geri planda kalması düşündürücüdür. Demokrasi eğitimi ile ilgili yüksek lisans tezlerinde, görüş değerlendirme çalışmalarının; doktora tezlerinde,

doküman incelemesi ve görüş değerlendirme çalışmalarının; araştırma makalelerinde, algı ve görüş değerlendirme çalışmalarının ve bildirilerde ise doküman incelemesi ve görüş değerlendirme çalışmalarının ağırlıklı olarak tercih edilen konular olduğu görülmektedir. İncelenen demokrasi eğitimi çalışmalarında, sadece tek bir konunun ele alınarak çalışıldığı dikkat çekmektedir. Yani iki farklı konunun birlikte çalışıldığı araştırmaların oranı oldukça azdır. Oranlarının çok az olmasıyla birlikte, iki konunun birlikte çalışıldığı araştırmalarda; tutum ve görüş değerlendirme, doküman inceleme ve görüş değerlendirme, bilgi düzeyi ve tutum konularının birlikte ele alınarak incelendiği görülmüştür.

Türkiye’de demokrasi eğitimi ile ilgili yapılacak olan çalışmalarda, karma yöntemlere ağırlık verilebilir. Demokrasi eğitimi bağlamında zengin içeriklere sahip yerli ve yabancı farklı kitaplar, bu yönüyle ele alınıp incelenebilir. Ayrıca demokrasi eğitime yönelik yapılan çalışmalarda veri kaynağının çeşitlenmesi, demokrasi ile ilgili karmaşık insan davranışlarının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır. Demokrasi eğitimi ile ilgili belirli konuların tek başına çalışılmasından ziyade farklı konuların birlikte ele alınarak çalışılması, bu çalışma alanına önemli bir katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Apple, M. W. & Beane, J. A. (1995). *Democratic schools*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Bennett, W. L. (2008). Changing citizenship in the digital age. In W. L. Bennett (Ed.), *Civic life online: Learning how digital media can engage youth* (pp. 1–24). Cambridge, MA: The MIT Press.
- Biesta, G. (2007). Education and the democratic person: Toward a political conception of democratic education. *Teachers College Record*, 109(3), 740–69.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Okulda ders dışı etkinlikler*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Büyükdüvenci, S. (1990). Demokrasi, eğitim ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 583-613.
- Büyükkaragöz, S. (1990). *Demokrasi eğitimi*. Ankara: TDV Yayınları.
- Crick, B. (1998). *Education for Citizenship and the teaching of democracy in schools: Final Report of the Advisory Group on Citizenship*, QCA: London.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38.
- Çetinkaya, Ç. ve Kıncal, R. Y. (2015). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların demokrasi eğitimi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-22.
- Çiftçi, S. (2013). The relationships between students' attitudes towards social studies and their perceptions of democracy. *Educational Research and Reviews*, 8(3), 77-83, Doi: 10.5897/ERR11.12.12-1080.
- Çuhadar, C. H. (2008). Demokrasi ve insan hakları eğitiminde müziğin önemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 33(359), 15-22.

- Demirbolat, A. (1997). Eğitim-demokrasi ilişkisi: Demokrasi ve insan hakları eğitimi. L. Küçükahmet (Ed.). *Eğitim bilime giriş* içinde, Ankara: Gazi Kitapevi.
- Dewey, J. (1996). *Demokrasi ve eğitim*. T. Yılmaz (Çev.). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Dewey, J. (2010). *Günümüzde eğitim*. B. Ata ve T. Öztürk (Çev. Ed.), Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2010). What does democracy mean to 14-year-old Turkish children? A comparison with results of the 1999 IEA civic education study. *Research Papers in Education*, 25(1), 51-71.
- Dündar, H. (2012). Elementary students' metaphors for democracy. *Educational Research and Reviews*, 7(24), 509-516, 26. DOI: 10.5897/ERR12.080.
- Edward L. G., Giacomo P. & Andrei S. (2006). *Why does democracy need education?*. NBER Working Paper No. 12128.
- Eker, C. & İncirci, A. (2016). Democracy related units in social studies curriculums based on self-regulation strategies: A comparison of Turkey and Germany, *Journal of Education and Training Studies*, 4(9), 186-191.
- Ersoy, A. F. (2014). Active and democratic citizenship education and its challenges in social studies classroom. *Eurasian Journal of Educational Research*, 55, 1-20.
<http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2014.55.1>
- Farrell, J. P. (1998). Democracy and education: Who gets to speak and who is listened to?. *Curriculum Inquiry*, 28(1), 1-7.
- Gerzon, M. (1997). Teaching democracy by doing it!. *Educational Leadership*, 54(5), 6-11.
- Gülmez, M. (1994). *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*. Ankara: TODAIE Yayınları.
- Günel, E. & Pehlivan, A. (2015). Küresel eğitim çerçevesinde vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ders kitabı ve öğretim programı. *Journal of Social Studies Education Research*, 6(1), 123-171.

- Kepekçi, Y. K. (2003). Demokratik okul. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(11), 44-53.
- Kılınç, A. & Tunçbilek, G. (2012). Türkçe ders kitaplarındaki “hak ve özgürlükler” temasının demokrasi eğitimi açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 259-270.
- Kıncal, R. & Işık, H. (2003). Demokratik eğitim ve demokratik değerler. *Eğitim Araştırmaları*, 11, 54-58.
- Kıncal, R. Y. & Uygun, S. (2006). “Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi” uygulamalarının değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 31-42.
- Kıroğlu, K. (2013). Is my social studies teacher democratic? *Eurasian Journal of Educational Research*, 50, 127-142.
- Kuş, Z. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuş, Z. (2014). Democratic environments offered to children at school, in the family, and in society: The case of Turkey. *Educ Res Policy Prac*, 13, 115-128. Doi: 10.1007/s10671-013-9152-6.
- Kuş, Z. & Çetin, T. (2014). Perceptions of democracy of primary school students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(2), 786-790. Doi: 10.12738/estp.2014.2.1493.
- Levin, B. (1998). The educational requirement for democracy. *Curriculum Inquiry*, 28(1), 57-79.
- Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American Political Science Review*, 53(1), 69-105.
- MEB. (1973). *Milli eğitim temel kanunu* (1739 S. K.). Ankara: Resmi Gazete, 14574.

- Oral, B. (2008). The evaluation of the student teachers' attitudes toward Internet and democracy. *Computers & Education*, 50, 437-445.
- Şahin, İ. (2009). Demokrasi ve insan hakları eğitimi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1341-1354.
- Şeker, G. & Topsakal, C. (2011). The level of ability to adopt and apply organizational democracy to primary schools according to perceptions of teachers and administrators. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(3), 1222-1227.
- Şişman, M., Güleş, H. & Dönmez, A. (2010). Demokratik bir okul kültürü için yeterlilikler çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 167-182.
- Tonga, D. (2014). How can we get the information about democracy? The example of social studies prospective teachers. *Journal of World of Turks*, 6(2), 265-277.
- Torney-Purta, J., Lehmann, R., Oswald, H., & Schulz, W. (2001). *Citizenship and education in twenty-eight countries*. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Education Achievement. [Available: <http://www.wam.umd.edu/~iea>].
- Türnüklü, A. (2001). Eğitim bilim alanında aynı araştırma sorusunu yanıtlamak için farklı araştırma tekniklerinin birlikte kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 26(120), 8-13.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2010). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, M. F. & Kesmeçi, A. M. (2015). Vatandaşlık ve demokrasi eğitiminde masal kullanımı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3), 1320-1338.

Extended Abstract

There are many elements of democracy education. Students, teachers, parents, administrators, curriculum, school rules, school-family environment, method/technique used in the teaching process are some of them. Therefore, a number of researches are being carried out in relation to each of these elements separately or in cooperation with those are related to each other. The development of democracy is largely dependent on the understanding, skills and attitudes of people living in that society. The goal of democracy education is to ensure that the values constitute the core of democracy are brought to individuals through education, and that these values are internalized.

There have been many studies in the field of democracy education by researchers especially in recent years, and this field is becoming increasingly important in Turkey. In various dimensions related to democracy education, master and doctoral thesis studies, articles and oral presentation presented at scientific meetings are made. It is important to determine which trends are coming forward in the researches on democracy education related to different study areas. The aim of this study is to analyze the researches conducted in the field of democracy education in Turkey separately and to determine the general tendencies in these researches. In this way, areas focusing on elements of democracy education will be determined and the methodology used in the scientific research process will be revealed.

This study is a thematic content analysis study for the systematic study of the researches on democracy education in Turkey. Thematic content analysis is a critical review and interpretation of researches on a specific topic within the themes or within a certain framework. In this way, the focused subject is examined with a holistic view and in-depth. In the scope of the research, thesis, articles and presentation about democracy education were examined. The theses on democracy education were downloaded from The National Council of Higher Education Thesis Center. The theses are classified according to the types of masters and doctorates. When examining the articles on democracy education, two basic criteria were taken into account. The first of these is the examination of the published articles in the journals whose study area is in Turkey, written in Turkish and which are scanned in the ULAKBİM database. The second is to examine the articles published in the journals whose work is in Turkey, written in foreign languages, and scanned in the ERIC database. The presentations on democracy education include papers presented at scientific meetings in the last decade. Studies that are not open to access or cannot be reached full text are excluded from the research.

Studies related to democracy education were filed according to the criteria determined by two researchers. In the analysis of the data, a "control form" was created by the researchers. There are titles like article, study language, method, data collection and analysis method, sample size, research topic, purpose of study and general conclusions in this control form. Recording filed sources in the control form, classification of the data has been done. The data were analyzed according to the criteria in the control form to determine the research trends in democracy education. Finally, studies related to democracy education seem to have increased considerably, especially after 2012. It is understood that the studies on democracy education in Turkey are in parallel with the preparation and updating of the curriculum. The majority of work on democracy education in Turkey has been written in Turkish.